

Luiceafărul

SALA DE LECTURĂ

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Serie nouă Mercuri 29 aprilie 1992 15 (114)

Praf și pulbere

A treia sărbătorire liberă a Invierii ne găsește într-o alergare nedumerită în cerc, semănând tot mai mult cu orbecăirea. Un fel de praf ne împiedică vederea. Să fie praful ridicat din dărîmarea F.S.N.-ului? Sau poate cel înălțat din dărîmarea Convenției Democratice? Dar F.S.N.-ul — veți spune — nu s-a dărîmat, s-a desfăcut doar, în două, în trei, în câte vrei. Și nici Convenția — iarăși veți spune — nu s-a dărîmat, s-a desprins doar din ca o ramură, o creangă, o frunză în vînt. Atunci de unde praful din ochii noștri? Sau, poate, nici nu e praf, ci o pulbere fină, fină, desigur stelară, pentru că tot ne-am învățat noi cu gîndul că stelele sunt de vină pentru ce ni se întîmplă nouă pe pămînt. Sigur că românul de pe stradă sau de pe uliță resimte altfel aceste desfaceri și aceste desprinderi decît oamenii politici. În vreme ce pentru aceștia din urmă respectivele mișcări produc finalmente clarificări, pentru cetățeanul de rînd ele produc confuzie și derută. Iar în eventualitatea — din ce în ce mai puțin probabilă, ce-i drept — că alegerile generale vor avea loc în acest semestru, întîlnirea dintre clarificarea partidelor și deruta electoratului va avea consecințe greu de prevăzut. Dar în politică, imprevizibilul nu e o calitate ci, mai curînd, un defect. De aceea sunt de preferat situațiile — fie bune, fie rele — care produc consecințe previzibile. Cu atît mai mult în cazul crizei de timp, criză în care — dacă alegerile vor avea, totuși, loc, în iunie curent — electoratul nostru se va găsi. O astfel de situație, producătoare de efecte previzibile, ar putea fi de pildă, reîterarea pozițiilor de principiu al formațiunilor politice. Asta înseamnă afirmarea clară și lipsită de orice echivoc a — orribile dictu! — ideologiei politice. În această privință Convenția Democrată nu apare ca avînd cel mai ridicat coeficient de transparență și de univocitate. Prin urmare, claritatea dinăuntru se reflectă și în afară, electoratul fiind deci clarificat el însuși sau, ca să nu exagerăm, foarte aproape de clarificare. Rezultatele alegerilor locale sunt un argument important pentru procesul clarificării cetățenilor noștri în sensul opțiunii pentru democrație. Și tocmai pentru că are — față de toate celelalte partide sau posibile coaliții — avantajul clarității și al univocității, Convenția Democrată trebuie să refuze cu fermitate invitația la confuzie pe care — din orgoliu sau din alte motive — i-a făcut-o conducerea P.N.L.-ului prin (prea) spectaculoasa desprindere a acestui partid din Convenție. Iar refuzul presupune luarea în considerare, analiza și demontarea fiecăruia dintre motivele invocate de P.N.L. în decizia sa de desprindere. Operațiunea demontării acestor motive e facilă, dar se cuvine a fi făcută în public, de către oamenii politici ai Convenției, și nu lăsată pe seama gazetarilor, a comentatorilor politici care, prin chiar natura meseriei lor, sînt inclinați spre interpretare. Or, în această chestiune n-ar trebui să fie nimic de interpretat și nimic interpretabil. Asta pentru că electoratul să înțeleagă exact cum stau lucrurile. Să depășească starea de derută. Să sufle praful care-l amenință privirea. Și pulberea. Ca să nu se alege...

Isus pe cruce. Sculptură în lemn păstrată la biserică din Cuhurești (Bacău)

FAPTELE SFINȚILOR APOSTOLI din NOUL TESTAMENT

INTR-O NOUĂ VERSIUNE ROMÂNĂ ASCĂ APARTININD ARHI-MANDRITULUI BARTOLOMEU VALERIU ANANIA.

IN PAGINA A 9-A

Constantin Piliuță : „Primăvara“

În paginile revistei reproducem lucrări reunite la Salonul de primăvară al pictorilor și sculptorilor bucureșteni. Despre acest eveniment — o cronică plastică, în pagina a 13-a.

DELFINUL

eseu de Radu Călin Cristea
IN PAGINA A 7-A

PREZENȚA

Cel ce-și întinde ca invelitoare mireasma unei flori ce-a putrezit

(prezența e un lied atît de dulce că toate bufnițele-noată-n bis)

(prezența e atît de uimitoare că-mi smulg din nări mirosul și ezit)

cel care se înhamă la cvadriga de mil, ca vizitiu și armăsar

cel ce-și răstoarnă singur de pe umăr hîrdăul cu lumini ca pe-un deochi

(prezența arde-atît de-adînc veriga tăcerii că mumiile tresar)

(prezența e atît de rea că-i număr tăișurile spadelor din ochi)

cel care controlează cu un deget tiparele nervoase din infern

cel care nu se teme să se culce pe buze fioroase de abis

(prezența e atît de grea că preget și ca o ploaie lîncedă mă cern).

Ștefan Aug. Doinaș

ODISSEAS ELYTIS:

Elegia de la Grünigen

IN PAGINA A 15-A

DINO BUZZATI

«Mantaua»

„L“

IN PAGINA A 16 A

Ion Grigore : „Peisaj“

semn

Atenție la urmări

Ia Brașov, martori oculari declară că președintele I. Iliescu a fost călduros primit la uzinele „Tractorul” și „Steagul Roșu”. Președintele însuși — am văzut și auzit cu toții la televizor — a declarat, că, „spre deosebire de alții”, domnia sa are mare încredere în clasa muncitoare. (Îl credem, nu le-a declarat același și minerilor ceva asemănător?). Delimitarea dlui I. Iliescu este vizibil și grosolan electorală, însă, după cum știm din experiențe recente, dar și din unele mai vechi, acestea sînt cele care prind la mase. A zis dl. Iliescu „spre deosebire de alții?” Atunci jos cu alții! Alții, adică opoziția, adică toți aceia care se opun comunismelor de orice fel (dl. R. Câmpeanu, evident, nu intră la socoteală aici).

La una dintre cele două uzine brașovene, se spune, s-ar fi înregistrat și un incident, un șofer a căzut de pe cabina camionului, unde se suise ca să-și vadă mai bine idolul. Că în stradă, la Universitate, au fost și alte păreri? La alegeri contează procentele, exact cum la fotbal golurile. Iar în procent, e evident că sînt mai mulți oamenii muncii care încă-l mai aclamă pe Iliescu în vreo curte închisă de uzină decât zecile de trecători, studenți, de altă părere.

După cum, iarăși, știm, părerile oamenilor nu sînt definitive. Ele se pot schimba, dacă se face efortul de a deschide și ochii ce mai sînt, încă, închiși. Cu alte cuvinte, dacă în opoziție lucrurile ar fi clare și partidele sau grupările politice anticomuniste s-ar decide — fără ezitări și resentimente ulterioare — pentru un anume candidat și dacă acesta ar avea timpul și posibilitatea să-și expună coerent ideile, în ciuda manevrelor televiziunii aservite puterii, s-ar putea face progres în direcția deschiderii ochilor oamenilor, chiar ai celor din cla-

sa muncitoare, în care cred, evident, și partidele din opoziție, cu toate că evită — pe drept cuvînt — să rosească ritos sintagma ipocrit-demagogică marxist-leninistă care-i mai place încă dlui președinte Iliescu.

Un profesor american de origine română observa că e o mare deosebire între un candidat și un ales. Și aceasta nu constă numai în numărul de voturi. Dl. Mic Gilbert, din Sao Paulo, spunea că nu oricine se poate pune în situația de a candida, însă nu e mai puțin adevărat și că nu orice bun candidat este automat un bun ales (președinte, senator, deputat, primar sau consilier), deoarece pentru cele două ipostaze — candidatură și investitură — se cer calități diferite. Deocamdată, trebuie să o spunem cu mult regret, dl. I. Iliescu a dovedit că, pentru România, e un bun candidat. Ce n-a dovedit deloc domnia sa — ba din contră — este că ar fi și un bun ales. Pentru că, după alegere, d-ta trecută, a făcut următoarele mari greșeli: a chemat minerii și le-a mulțumit pentru crimele și dezordinea iscată în București, a încheiat un „tratat de amicitie” cu un stat care nu mai exista, de fapt, s-a amestecat în treburile „fostului” său partid, ca să nu mai menționăm sirul nesfîrșit de minciuni aruncate în ochii și urechile îngăduitoare ale alegătorilor, numai și numai spre a ieși cu fața curată și a mai putea candida o dată, avînd iarăși prima șansă.

Timp în care opoziția așteaptă să-și pice un candidat; să nu fie din nici un partid, spun unii, să nu fie cunoscut, ci doar un om curat, ba să fie un șef de partid și să fie cunoscut, spun alții.

Dacă actualul președinte al României se va mai impune o dată (pentru patru ani și puțin în plus) atunci, vom fi plaști iremediabil în afara lumii civilizate care a abolit comunismul. Ni se vor impune, muștrăni și automuștrător, pentru mulți ani, exemple albaneze și bulgare, România fiind obligată să suporte ineluctabile consecințe nefaste. Dacă omul de rînd nu se gîndește la asta, opoziția trebuie să o facă și să-l facă și pe el să ia seama la urmări.

Nicolae Prelipceanu

dictatura personală

Doamnei Rodica Petrescu, după Înviere

Vă recitesc, aici în Postul Mare al Paștelui, „cu durerile sufletului nealinate”. Am lăsat deoparte armele de luptă să mă reculeg, îmi voi relua „războiul împotriva Bau-bau-lui antihrist și leprelor lui neocomuniste” după Învierea Domnului, uitînd un pic de „politică”, dacă voi mai fi în stare, cuprins tot cum sunt de sentimentul reformat al zădărniceii: știind bine acum de cum este cu trupul Cuvîntului și aflînd că el este deja „adevărată mîncare”...

Scriu în Săptămîna Patimilor aceste rînduri, împăcat, cu acea minimă recunoștință ce trebuia odată mărturisită, rămas — pină una, alta — fără de nici o măsea-de-minte și scăpat de binefăcările nervilor unor carii, măcar, sărufînd mîinile Doamnei Doctor Rodica Petrescu: fără delicată și ferma prezență a domniei sale nu știu ce m-aș fi făcut în ultimele luni, cînd „o durere a scos mereu altă durere”... Chiar dacă, suferînd ca un ciine ani la rînd, am avut impresia că pot să propovăduiesc mai bine înțelepciunea lui Dumnezeu în taină! Înțelepciunea cea ascunsă în suferință...

Fiîndcă oricine ascultă în taină — acum, în zilele Paștelui — cele rînduite cu privire la Paște, acela se va „ospăta din Mielul Hristos, căci: «paștele» nostru Hristos s-a jertfit! Reînvîind... În cele ce mă privesc, „în-răit de bucureșteni”, măcar de-aș fi în stare să mă regenerez, primăvărat, senin...

Fericit fiînd cel care „are parte de învierea cea dintîi”, nu?

Scrie Doamna Rodica Petrescu în jurnalul său, file recuperate din lumea din urmă, după reînviere: „...Și născîndu-mă am știut că am mai trăit, și nu demult. Primul strigăt al noul-născutului a fost strigătul revenirii:

de modificare a atitudinii față de liderul P.N.I.”. (Expres magazin)
● ADRIAN PĂTRUȘCĂ: „Să mai adăugăm la aceasta și brusca schimbare de optică a purtătoarelor de stindard securisto-comunist «România Mare» și «Europa», în grațiile cărora domnul Câmpeanu pare să fi intrat de la o vreme”. (Dreptatea) ● RODICA CHELARU: „Să ajungi să fii lăudat de «România Mare» și «Europa» după ce dejecțiile verbale au curs suvoji — iată o performanță”. (Expres) ● Din „Toamna Patriarhului” („poem închis-puit”): „...și i-am desfăcut pantalonii / și-am rămas ca trăznită / și n-am găsit ce căutam / ci un testicul / plutînd ca o broască în întuneric”. (Prostitu-ția).

Petre Stoica

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● TIA ȘERBĂNESCU: „...a fost rîndul lui Radu Câmpeanu să-și ducă pînă la capăt rolul de opozant colaboraționist, realizînd un gol în poarta opoziției”. (România liberă) ● ION CRISTOIU: „Victoria Convenției Democratice în alegerile generale și prezidențiale, victorie posibilă dacă Convenția ar fi supraviețuit ar fi instaurat regimul necesar pentru o adevărată schimbare în România”. (Expres magazin) ● DAN STANCA: „Se pare că «momeala» întînsă de dl Radu Câmpeanu celorlalte două partide istorice pentru a realiza o nouă alianță nu a prins. Dl Corneliu Coposu s-a dovedit cel mai intransigent, dînd prin aceasta o adevărată lecție omologului său liberal”. (Tineretul liber) ● ȘTEFAN AUG. DOINAȘ: „Mi-amintesc o caricatură din acei ani: Guță Tătăreanu încearcă să se vadă în oglindă, dar din cristal îl apare doar figura lui Emil Bodnăraș. Mă întreb: pe cine-ar vedea Radu Câmpeanu dacă s-ar privi măcar o clipă în izvorul turbure al firavei noastre democrații?” (România liberă) ● TUDOREL URICARU: „...Partidul Național Liberal și-a reîterat prin declarațiile publice ale domnilor Sorin Botnar și Radu Câmpeanu, poziția anti-UDMR, anti-PAC și, ca rezultat, anti-Convenția Democrată”. (Cuvîntul) ● VLAD MACRICĂ: „În problema retragerii liberalilor din Convenția Democrată, n-am pierdut nimic”. „Ce mai are în comun cu opoziția acest partid? De cîtă neobră-

zare are nevoie un om politic ca să se poată angaja într-o demagogie baritonă prin care critică guvernarea fesenistă în care a acceptat să se implice?”. (Baricada) ● RODICA CHELARU: „Ce efecte va avea această delimitare a PNL nu este greu de ghicit. Întrebarea sfredelitoare rămîne însă: cui servesc de fapt, aceste jocuri politice, nici abile, nici europene, nici cinstite?”. (Expres) ● FLORIN GABRIEL MĂRCULESCU: „Cum să-ți explici lipsa de poziție a unora dintre actualii miniștri liberali, pasivitatea și totala lor obediență față de comandamentele Puterii?”. „Cert este că jocul politic al dlui Câmpeanu slujește interesele instituției prezidențiale”. (România liberă) ● TIA ȘERBĂNESCU: „Dramoleta bulevardieră realizată de «Actualitățile» TV în citeva episoade a avut ca ecou principal un geam spart la sediul PNL și ca realizator pe dl Câmpeanu”. „Fiîndcă tot intrase în rol dl Câmpeanu a criticat Convenția și mitingul într-un mod care trebuie să fi trezit increderea dlui Iliescu în refacerea colaborării comunisto-tătărăsciene de la alegerile din 1946”. (România liberă) ● ILIE NEACȘU: „Am scris în nenumărate rînduri critic despre P.N.L. și liderii săi, dar în ultima vreme se observă o schimbare reală în gîndirea personalităților din conducerea acestei formațiuni politice, demonstrînd că ei doresc să fie cu Țara și nu cu dușmanii ei”. „...ei merită toată stima”. (Europa) ● ION CRISTOIU: „E limpede (...) că publicația fostei securități, Europa, nu prîdidește în a-l elogia pe domnul Radu Câmpeanu. Asta înseamnă că pe filieră s-au primit dispoziții

RIB INTERNATIONAL S.R.L.

bd. Măgheru 1-3, et.5 BUCUREȘTI, Tel: 151.930, Telex: 10.557, Fax: 120.968

VĂ OFERĂ EN-GROS URMĂTOARELE PRODUSE DIN IMPORT:

GAMĂ COMPLETĂ DE PRODUSE DIN MATERIAL PLASTIC. (FEȚE DE MASĂ, PUNGI SACI ETC.)

- MERCERIE
- PAPETĂRIE
- RECHIZITE ȘCOLARE ETC.

DIN REPUBLICA FEDERATIVA CEHĂ ȘI SLOVACĂ, ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU ROMÂNIA:

- GAMĂ COMPLETĂ DE OBIECTE DIN STICLĂ, TIP CRISTAL BOHEMIA, INCLUSIV CORPURI DE ILUMINAT.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DE MENAJ DIN STICLĂ TERMOREZISTENTĂ.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DIN PORTELAN

**PREȚURI AVANTAJOASE
LIVRARE RAPIDĂ**

CRONICĂ

I

O nouă zi deschide vechea cușcă
Cu ivăr, cu zăbrele de azur,
Și fiarele se-mprăștie-mprejur,
Se urmăresc, se latră și se mușcă.

N-au liniște decît atunci cînd dorm
Sau cînd, cu prefăcută nepăsare,
Sătule fiind, dar tot necruțătoare,
Digeră prada-n hăul lor enorm.

E un tablou grotesc, îngrozitor,
Pe care-l văd și îl visez văzîndu-l.
Închipuindu-mi stafia și gîndul
Cum traversează, albe, somnul lor.

II

Din negură, balaurele iar
Iși scoate-nveninata lui făptură —
Voi l-ați hrănit, cu sînge și cu ură,
Reinnoind un pact originar.

Acum, în serpentine vineții,
Ne-acoperă văzduhul și pămîntul,
Ne otrăvește gîndul și cuvîntul
Și suflă moarte-n gura celor vii.

Cum să-l alungi ? Cu lacrimi ? Cu
blesteme ?
Cu bite ghintuite ? N-ai să poți.
Vom trece deci prin purgatoriu
toți —
Nu poți ieși din Lege și din Vreme !

III

Așa cum ești — stridentă,
pingărită —
Un merit ai, imagine de fum !
Un merit ce se-arată-abia acum
Cînd zgura vremii a trecut prin sită.

Nimic nu-nsemni. Ești pulbere și
scurm.
O barcă veche-n larguri părăsită,
Un vreasac în crîng, o urmă de
copită,
O floare ruptă și-azvinlîtă-n drum.

Și-atunci, de ce anume tocmai tu
Mi-ai sugerat întregă înscenarea ?
De ce și amintirea și uitarea

Elisabeta Elly Hette : „Binecuvîntarea dragostei”

IV

Acel tablou în care pentru o clipă
Am nimerit, acea natură vie
Ce exista și ea, asemeni mie,
Ca tot ce din neant se infiripă

Mi s-a părut o crudă mascaradă,
O tragică batjocură, o farsă —
Părea că însuși diavolul ne varsă
Din gura lui în piețe și pe stradă.

Am căutat cu teamă spre eternul
Ochi arzător, spre limpedele soare.
După-amiaza clară, lucitoare,
Se-asemăna dramatic cu infernul.

V

Ascultîți, în noapte, ploaia la
fereastră,
Cum crește, cum se-adună strop
cu strop.
Ascultîți în noapte biblicul potop
Reiterat subtil în vremea noastră.

Corabia așteaptă. Să te poarte,
În mediul ei restrîns și inocent,
Sfidînd dezlănțuitul element,
Peste abisul creaturii moarte.

E ca într-o matrice. Cald și bine.
Minciună, ură, crimă nu mai sînt.
Urci treptele celestului mormînt
Și Domnu-nchide ușa după tine.

CĂRȚILE SĂPTĂMÎNII

Nastasia Maniu
DRUMUL CĂTRE MUND ELUEZ
Editura Eminescu

Sub acest titlu al cărui nume propriu anagramează divinitatea creștină, sîntînim poeme lirice de factură similitudină religioasă (unele) și impresionist-confesivă (alte), ordonate pe capitole (zece la număr), cu prolog și epilog spre a întocmi un singur Poem. În genere expresivă, dicțiunea poetei e pătrunsă în această carte de o emoție nouă sau poate doar recuperată din straturile mai adînci ale afectivității: sentimentul religios. Momentul eruptiv al acestei emoții ar putea fi, de pildă, o interogație despre rostul ființei, asumată de eul liric și exprimată psalmic: „Să fiu eu mai blestemată decît toți fiii tăi / umblind prin piclă și spalmă, ca-n vid ? / Să-mi fie gîndul ca o pilnie, avid / de toate suferințele lumii ? / Să mi se lipească de nume neșansa, / ca singurul semn după care să mă recunoști ? / Să fie strigătul minții mele receptat doar de proști ? / Și, Doamne, să fiu doar pentru a nu fi / și urechea lumii plecată să fie / doar pentru a nu auzi ?”. Interesantă este încercarea poetei de a da sentimentului religios o versiune frazeologică modernă, de aspect textualist, în vecinătatea liniei optzeciste a discursului poetic, cu adaosul de lirism immanent temei.

Dolores Toma
FORMELE PASIUNII
Editura Meridiane

Excelentă cunoscătoare a literaturii franceze și, deopotrivă, a mentalităților succesive relevate de și în aceasta, Dolores Toma dedică studiul de față formelor pasiunii în clasicismul francez, mai exact în literatura franceză a veacului al XVII-lea, exploatînd datele furnizate de istoria mentalităților pentru a traversa — cum spune — „de la literar la literar universul îmbogățitor al ideilor și sentimentelor colective”. După două consistente capitole așa-zicînd teoretice, vizînd fiziologia și tipologia pasiunii, partea propriu-zis analitică a studiului aduce în discuție pe Corneille și Racine, „scrisorile portugheze” ale călugăriței Mariana Alcoforado și „memoriile” Domnișoarei de Montpensier. Minuția analizelor — pe de o parte, și păstrarea permanenței a reperului sintetic, — pe de alta, altfel spus, dubla vedere asupra copaci-

Margareta Sterian : „Scenă de cîrc”

lor și asupra pădurii îngăduie cititorului să parcurgă traseul fenomenologic al pasiunii din clasicismul francez cu o curiozitate în egală măsură literară și istorică. Eruțiția autoarei nu împiedică limpezimea receptării discursului exegetic iar maniera eseistică a acestuia nu pune nici o clipă între paranteze argumentația factologică. O atare armonie este ea însăși o performanță ce sporește expresivitatea unui studiu — în ordinea ideilor — de referință în bibliografia temei.

Aurel Gurghianu
CĂLĂREȚUL DIN SOMN
Editura Eminescu

O antologie — prima ! — din creația de peste trei decenii a regretatului poet transilvănean, îngrijită cu devoțiune de dna Cornelia Gurghianu și flancată de o prefață a lui Petru Poantă și de o postfață de Gheorghe Grigurcu. Sînt antologate texte lirice din volumele *Zilele care cîntă* (1957)

Liniștea creației (1962), *Biografii sentimentale* (1965), *Strada vîntului* (1968), *Poarta cu săgeți* (1972), *Temperatura cuvîntelor* (1972), *Curenții de seară* (1976), *Orele și umbra* (1980), *Numărați caii amurgului* (1982), *Diagnosticul străzii* (1985), precum și poezii inedite din *Călărețul din somn*, ultima carte pe care Aurel Gurghianu o pregătise pentru tipar. Un dens capitol de referințe critice completează sumarul acestei cărți reprezentative pentru opera unui poet care, precum observă Petru Poantă, a evoluat constant „de la o lirică de factură tradiționalistă spre una modernistă, în special în varianta imagistă, dar și cu o apăsătoare tentă autobiografică”, izbutind să impună o notă distinctă în peisajul liric contemporan.

Mihai Rădulescu
CAIDUL
Editura Divers-Press

Subintitulat „nuvelele adolescenței în temnițele comuniste” volumul lui Mihai Rădulescu conține texte ce pot fi considerate în egală măsură drept „proză de ficțiune” și „memorialistică”. Mai bine spus, substanța lor ține de „memorialistică” iar scriitura și construcția epică respectă regulile ficțiunii, în speță ale prozei scurte. Materia textelor este aceeași divulgată în subtitlu, adică experiența închisorii politice pe care autorul a prelucrat-o literar pentru motivul că — așa cum singur o spune — „mijloacele ficțiunii conduc la o generalizare mai cuprinzătoare și cu un ecou afectiv mai statornic decît stilul sec al consemnării unor nedreptăți trecute și al unor suferințe absolut inutile trăitorului, ca și societății”. Cele paisprezece proze îmbină, de fapt, trei maniere: memorialistică, prozastică și eseistică, din armonizarea lor rezultînd impresia de document sufletească și mental pe care o lasă cititorului lectura cărții.

Mircea Moga

DELFINUL

Probabil cea mai plauzibilă imagine a figurii culturale numite Ștefan Aug. Doinaș rămâne **omul cu compasul**. Înaintind prin vreme atât de concentrat, atât de înalt aplecat asupra unghiurilor descrise încet, față în față cu seninul său pariu, sălbăciei din jur nu i-a mai rămas decât să se îmblinzească prin contaminare. E, poate, acesta și motivul pentru care, mai ales în anii din urmă, sistemul totalitar nu s-a apropiat de el decât cu coada ochiului. Ca un dulău hămesit urmărind mișcarea carotidei stăpînului. Cu botul pe labe.

Dacă nu m-aș îngrozi de sonoritatea dizgrațioasă a majusculelor (și s-ar cădea să nu ne îngrozească măcar în clipe aniversare) aș spune că Doinaș este, rămîne un erou civilizator. Dacă s-ar fi născut acum un secol, Doinaș ar fi fost, probabil, un Maiorescu. Trudind la desțeleniri, defrișînd jungle și bătînd parii trainici ai începuturilor. Lasă că destule jungle i-au mai rămas și peste un veac, adică acum. S-ar cuveni să ne socotim privilegiați de soartă că ne-am întîlnit, noi și nu alții, cu acest spirit cu metodă, călător pe spații largi, secret, dar profund didactic și, mai ales aș zice, dispus să se înhame la corvoada, de atîtea ori uscată și stupidă, a întemeierilor. Mi-aș îngădui să spun, ținînd la o decodare nepripită a termenilor, că Doinaș face parte din categoria, rarismă la noi, a celor care, mai greu tentați de magii egolate, nu locuiesc avanposturile cele mai îndrăznețe ale frontului cultural, nu sapă, pînă la obsesie, la dezgroparea gramului de auriferă originalitate; cîmpul tuturor textelor sale (absorbînd un contur etic ireproșabil despre care se cuvine să amintim cu atât mai mult cu cît se mișcă pe un teren mai degrabă al penuriei) indică o altă trudă, aceea a păstrării stabilității din spatele frontului. În absența unei asemenea tipologii culturale, orice front se prăbușește, scripitoarele șarje ale cavaleriei sînt din start sinucigăse și întreaga oaste ajunge, în cel mai bun caz, hrană pentru tunurile inamice. Avea să uimească, să irite, să sune a abdicare de

la haloul comun al meseriei de creator părărea lui Doinaș despre originalitate. „Orgoliul de a fi un scriitor original, scrie el în **Orfeu și tentația realului**, ar trebui să se risipească repede, ca fumul, în chiar clipa cînd punem mîna pe panna de scris“. Gîndul fusese de altfel dezvoltat mai devreme, în **Lampa lui Diogene**: „...originalitatea adevărată e un act de integrare culturală, artistică: ea nu rămîne simplă gesticulație exte-

riară, poză și manieră personală; ea imită, da: imită; dar imitînd își egalează sau întrece modelul. Pentru cei ce nu izbutesc să întreaacă un model, este indiferent dacă-și aleg sau nu unul: ei sînt sortiți a nu fi ei înșiși, iar aceasta — în artă — este echivalent cu o condamnare fără apel“. Ca să revin la finalul capitoului cinci din **Orfeu și tentația realului**: „Spațiul istoriei literare, afirmă Doinaș, se cucerește prin

abolirea exilului trușă în care trăiesc marile opere“. Aici se află întreaga cheie a scrisului doinașian. A acoperirii aceluia colosal spate al frontului, unde planurile de atac se împreună cu cele defensive, unde aroganțele narcisiace dispar sub orgoliul evasianonimatului, unde nimic nu se petrece întimplător, ci într-un tenace rașord la experiențe anterioare întrezărite prin fulgurația contextului imediat, unde orice emisie de originalitate e consecutivă unei ucenicii apte să se desprindă de poala maestrului.

Acesta ar fi, în esența sa, Doinaș: un modelator cultural de anvergură, specie zgircit reprezentată la îndemîna unui spațiu antrenat mecanic, într-o infirmă tradiție, de victorii excesiv personalizate și, măcar prin natura combustiei lor, izolaționiste. Altitudinea exercițiilor doinașiene înseamnă un punct atins și cu harul talentului personal, dar și, ca să spun astfel, printr-un antrenament pulmonar ce sufocă. Spun asta gîndindu-mă că nu e doar confortabil, ci și obligatoriu să așezi cotor lîngă cotor cărțile lui Doinaș. Versuri, traduceri, eseuri, editări, totul se adună într-o retortă tendențios europeană. Europeană prin apertură, prin rafinamentul selecției modelelor, ca și prin fidelitatea integrării acestora într-un orizont nu atât insensibil. E't mai degrabă dezolonat în filtrarea și buna întreținere a învățăturilor venite din afară. Iarăși cu riscul de a savura, în detaliu, poate, și în masă, spune că europenismul acestui mare om de cultură ținește din chiar vocația și motivația de meseriaș al culturii: unul pe care-l simt oarecum medieval și în orice caz nepărăsînd vreo clipă lumea baladelor sale de tinerețe; unul din breaslă, ciocnînd în tabla gravurilor sale ce imită, probabil, vreun model ilustru; unul poate puțin desuet prin verva enciclopedică ce-i potrivește gesturile, așezîndu-i pe rafturi boluri din alchimii pentru unii, destui, părăsite sau uitate.

Noi n-am avut imitatori de clasă care să dea culturii noastre o scripă europeană; care să-și netezească originalitatea prin asemenea subordonări ce, în pofida ulterioarei lor infidelități, au apărut constant scriitorului român ca fiind doar niște îngenunchieri umili-toare. Nouă ne-au lipsit mercu descendenții maturi, urmașii care să lege nodurile și să nu uite după ce dau primul colț, tot ce li s-a lăsat moștenire. Ca să-i fur o idee, voi spune, la fel ca Doinaș, că noi am păstrat doar nuanța peiorativă a epigonului, aceea de „discipol fără valoare“, trecînd cu buretele peste o accepțiune cel puțin la fel de tare cu cît ne apropiem de etimon — aceea de „urmaș“, de „descendent“. Doinaș este un unic, extraordinar epigon, mai mult, unul dintre aceia născuți pentru a naște modele, întreaga sa operă învățînd cum se învață și se scrie literatura. În articulațiile unui asemenea spirit nimic nu se pierde și totul lasă urme; în tot ce presăpune existența sa culturală, valorile, de aici și de aiurea, circulă sănătos, se intersectează și-și stabilesc reciproc proporțiile, vin și se duc în acel singur loc unde proiecții atât de profund diferite nu doar comunică, ci chiar se regăsesc în armonie. Locul cu pricina s-ar putea numi opera poctului european de expresie română: Ștefan Aug. Doinaș.

Radu Călin Cristea

Alături de Zoe Dumitrescu-Buşulenga și Radu Lupan (stînga), Alexandru Paleologu și Dan Deșliu (dreapta)

Aladin și „apocalipsa“ culturii moderne

Opara lui Mircea Eliade ca și destulul său par a se fi întemeiat mai curînd pe contradicții și pe tensiuni de tot felul, decît pe armonie și pe coerență. În mai toate privințele, omul și creatorul se arată scindați. Ce legătură semnificativă se poate stabili între prozele de tinerețe ale lui Mircea Eliade și formula literară pentru care optează în special după război? Dar între evazionismul ficțional (plăcerea invenției neîngrădite) și comandamentul interbelic al „autenticității“ și al sincerității, respectat o viață întreagă în paginile de jurnal? Și mai ales, cum se împacă ocupația „frivolă“ a fabulării cu asceza intelectuală pe care se cuvine s-o accepte omul de știință?

În această din urmă privință, părerile sînt indeobște împărțite.

„Eliade — susține un confrate — se socoteste peșemhe un fel de Aladin modern, un profet al acelor sfere paradisiace îndepărtate, în care vor fi vietuți popoarele premoderne din toate timpurile și de pretutindeni. Cărtile sale sînt niște covorașe zburătoare, cu care fantezia noastră poate să se avînte în văzduhuri spre ținuturile miracolelor și ale vrăjitoriei. Calea întortocheată a peregrinărilor noastre ne îngăduie să aruncăm priviri fugare în lumea șamanilor, a tămăduitorilor, a vrăcilor și a preoților.“

Eliade a avut și opozanți statornici, frecventatori în exclusivitate ai numeroaselor domenii pe care, în aspirația sa spre completitudine și sinteză, spiritul enciclopedic al lui Eliade le-a încălcat, vrînd nevrînd. E interesant de știut ce spun aceștia, căci adeseori, prin proiecție negativă, capetele de acuzare contribuie, mai mult decît encomiul, la limpezirea unui profil intelectual.

Pentru Mircea Eliade, susțin antropologii (mulți dintre ei fosti doctoranzi ai savantului), opoziția dintre sacru și profan ar avea mai mult un caracter metaforic, fiind de fapt un trop științific. Mai mult, aproape toate noțiunile cu care operează savantul ar fi alinate de o anumită ambiguitate, fapt care le rezervă un statut suprațional și generic, asigurîndu-le un balans conotativ inadmisibil în știință.

Dar încă mai controversată, în lumea științifică este atitudinea lui Mircea Eliade față de timp. Mă opresc mai ales asupra ei, căci oferă un punct esențial de plecare pentru înțelegerea poziției omului de cultură Eliade, față de valorile lumii contemporane, față de momentul de civilizație căruia îi aparținem.

Unul dintre studiile critice care i s-au consacrat, cu prilejul împlinirii a 75 de ani, are și un titlu sugestiv. Să preamărim primitivismul și să afurisim modernitatea. Mircea Eliade un cavaler al inocenței premoderne. Autorul întonează răsplată o acuzatie pe care și alții au adresat-o (pe un ton mai temperat și într-o notă aluzivă) lui Mircea Eliade. Anume că ar fi un paseist care defăimează, inversunat, pe omul occidental modern, rîdicînd în slăvi, necritic, popoarele primitive premoderne. Așadar, savantul ar fi un protagonist „fină“ într-o campanie mai veche, interesată să sublinieze emfatic vocația umanistă aparte a mentalităților anterioare modernității.

În fapt, acuzația că Mircea Eliade ar fi un trompet al primitivismului e și adevărată și falsă. Depinde ce înțelegem prin primitivism. Nu susțin oare tot antropologii pozitiviști și încercențați că, la Eliade, noțiuni precum „primitiv“, „modern“, „sacru“, „profan“ etc. au un caracter metaforic și implică un angajament afectiv?

Pentru istoricul religiilor, calificative precum primitiv și modern nu au atît un sens cronologic precis, cît unul tipologic și calitativ, fac sensibil un sistem de valori degajînd un patos atitudinal (incompatibil — subliniară adversarii — cu calmul imperturbabil al științei).

Asta pe de o parte. Pe de alta, confruntat cu schimbarea de sensibilitate înregistrată în cultura occidentală din ultimii zece-cincisprezece ani (unii numesc această schimbare de direcție post-modernism), așa-zisul anacronism al lui Eliade își dezvăluie o vocație contemporană neașteptată. Privind din acest unghi de vedere, îl descoperim pe savant nu în postura de rousseau-ist, ci de vizionar și chiar de profet al mutațiilor culturale de ultimă oră.

Eliade a pus adesea în contrast — de pildă în Jurnal — axiomele gîndirii sale teoretice cu apocalipsismul modernist, care a dat tonul a ceea ce se numește curent „criza gîndirii europene“ din secolul nostru. Savantul respinge de plano eschatalogia modernistă, avangardismul perpetuum, metafizica momentului sau paradigmele apocaliptice vestind, de aproape o sută de ani, sfîrșitul umanismului și al raționalismului tradițional.

În sensul său circumstanțial și nihilist, modernismul irită pe Mircea Eliade, pentru bunul motiv că este un triumf al reductionismului, instituționalizînd ruptura și dînd naștere unui veritabil mit al crizei perpetue.

Dînd parcă dreptate indignării sale, „noul spirit“, numit deocamdată post-modernism, caută soluții de sinteză, se împacă cu trecutul și pune mare preț pe anamneza culturală. Sfîrșitul „ia sfîrșit“, în fine, în beneficiul unui ecletism relativist și tolerant, sugerîndu-ne să vedem în anacronismul lui Mircea Eliade un fel de post-modernism avant-la-lettre. Situîndu-ne constant pe linia anti-reducționismelor de orice fel, Mircea Eliade se dovedește ancorat în prezent, de nu anticipează chiar, schimbarea de direcție recentă. Apartenent de drept al spiritualității europene moderne, Eliade s-a distantat numai de aporiile ei.

Dacă Eliade este un om al timpului său și (sau mai ales) prin defectele ce i se impută, afirmația se verifică nu numai în privința atitudinii față de timp, ci și în privința ținutei științifice neortodoxe. Istoricul religiilor i se reproșează că ar lupta pe terenul factologiei și al observației pozitive cu armele metaforei și ale emoției, făcînd transferuri nepermise de atitudini și de instrumente dinspre creație și artă către știință. De pildă, alt articol consacrat lui Eliade se numește: Mircea Eliade: șamanolog sau ucenic vrăjitor? Cu privire la ipotezele sale — întemeiate pe extrapolări îndrăznețe — s-a auzit și sintagma „romantism științific“. Mai precis, inducția și imaginația ar fi silite să colaboreze, sub comandamentul celei din urmă; narațiunea ar fi admisă drept tehnică a științei și fantezia ca sursă a ei. De aici, o apumită „impuritate“ a discursului său și, pentru cel care confundă pozitivismul îngust cu spiritul științific, o vădită înclinare eretică.

Dar nu este, oare, postmodernitatea, „noua sensibilitate“ (și „noua retorică“) o vreme a alianțelor pînă de curînd socotite incompatibile, cultivînd relația ambiguă dintre cele mai îndepărtate compartimente ale cunoașterii și ale expresiei? După bune decenii de separație severă, între știință, tehnologie, raționalism auster, pe de o parte, artă, unanimitate, fantezie, emoție, pe de alta, în vremea din urmă se caută căi de reconciliere, renunțîndu-se la mentalitatea parohială.

Mircea Eliade s-a străduit să inventeze metafore gnoseologice, care să reveleze sensurile profunde și să lumineze înțelegerea. Să nu uităm că metafora este figura retorică a cumulului de sens. Sacru și profanul sînt, într-adevăr, veritabile paradigme metaforice, dar nu în paguba puterii lor explicative.

Innoînd crecăturile asupra șamanismului, Eliade s-a ocupat în special de simbolistica șamanică, răsturnînd o serie de idei preconcepționate. În conversațiile cu Claude-Henri Rocquet, savantul admite că vede în șaman o „Figura“ (în sens etimologic) și descoperă în șamanism un simbol arhetipal al teatralității. Iar teatralitatea e, la rîndul ei, un ordin metaforic de realitate, unde Eliade se plasează cînd vrea să spună lucruri esențiale despre ființare și despre cunoaștere. Masca — îi declară lui Rocquet — exprimă cel mai bine esența metafizicului. Acest fel de gîndire și de rostire — care coboară aripa metaforică a artei asupra tuturor aspectelor lumii, civilizației, cunoașterii — a fost binecunoscut în timpuri și în spații străine de occidentul modern. Incompatibilitatea dintre știință și artă, dintre știință și mit, în fine, cea dintre gîndirea istorică și mit sînt date istorice și culturale marcate. E, prin urmare, o orientare supusă schimbării ca oricare alta. Și, față de această tară culturală a occidentului modern — ruptura spirituală —, Eliade se situează polemic, în numele relativismului, al pluralismului, al spiritului de sinteză.

Știință și creație sînt, deci, universuri distincte, dar nu antinomice, în care Eliade poate să existe simultan. Găsînd resurse să înfrunte paradigmele apocaliptice ale modernității, leșînd învingător față de mitul crizei — singurul în care nu crede —, Mircea Eliade se dovedește dublu, fără ca, prin asta, să fie și scindat.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

Radu Tudoran îi explică lui Mircea Dinescu de ce este nevoie întotdeauna de un buletin de prezență

Norman Manea după ce a trecut de primele porți

Ștefan Stoian întotdeauna pe baricadă

Lui Corneliu Sturzu și lui Dumitru Pricop li s-au oferit, după cum se vede, trandafiri

— Iată-te, aşadar stimabile IGOR GRINEVICI, împlinind, vrînd-nevrînd, o neverosimilă jumătate de secol de activitate: ziarist, traducător, dramaturg şi romancier. Ai pornit-o cam devreme, bag seamă...

— De fapt, neplăcîndu-mi cartea — m-am apucat de scris!

— Copilaria?, nea Igore?

— Pe Mama Griviţa, printre damele uzate ale Gării de Nord, pungaşii de buzunare, suşii, şi „camplonji” de biliard, din prestigioasa cafenea „Marconi”. Cît despre studii? După aprofundate studii primare la „Cuibul cu barză”, de pe Ştirbei, alţi patru, ca bursier, la Liceul militar „Regele Ferdinand”, din Chişinău, de unde burduşit de milităreală, am sărit gardul, înapoiindu-mă pe Mama Griviţa, aruncîndu-mă îmbrăcat în acest neimblînzit fluviu de viaţă...

— Exotică... griviţeană. Apoi?

— Apoi, de gura mamei, un an de zile am tot chiulit de la „Lazăr”, unde l-am avut dascăl de latineşte pe neuitatul Al. Graur, iar meditator şi amic pe Ion Coţeanu, fostul remarcabil comunist şi actualul academician, la fel de prodigios în ambele posturi, cătrîndu-se azi pînă la demnitatea de... Senator!

— Şi din presă se vede că eşti afurisit...

— Rău nu, dar guriţa o am destul de spurcată: detest ipocriziile! În schimb ador şi respect clinii, mai cu seamă pe cei vagabonzi, pe care-i eliberam permanent, desfercînd furgoanele odioşilor hingheri, pe unde le nimeream.

— Hai, să trecem la debut. Cum şi unde?

— Am pornit-o cu trei expoziţii de caricatură, două dintre ele memorabile. Prima, la Teatrul Mic, al Dnei Eugenia Zaharia, în pasajul „Nestor”, vernisată de George Vraca, un artist cu nesfîrşite disponibilităţi de profundă omenie. A doua, în 1947, la librăria şi editura „Prometeu”, de pe Brezoianu, cu o deosebită prezentare, în mare vervă, făcută de incomparabilul nea Tudorică Muşatescu, care-mi prezicea o carieră... mirobolantă. N-a fost să fie, mai ales datorită intolerantei Cenzurii...

— Dar în gazetărie?

— Am debutat la „Timpul”, datorită poetului Ştefan Roll, de fapt nea Ghiţă Dinu. Apoi, după un scurt popas la ziarul „Victoria” al lui N.D. Cocea, am fost adoptat de admirabilul Mircea Daniian, angajat ca redactor la ziarul său „FAPTA”...

— În generaţia cui te-ai înregimentat?

— Ha, ha... păi d-abia mă desregimentasem, dezertînd din liceu militar! Am fost prieten cu Constantin Tonesaru, cu Geo Dumitrescu, cu talentatul autor al „Cîntecelor Tîgăneşti” Miron Radu Paraschivescu, pe care l-am asezat, cu durere, în grădina sa de la Vălenii de Munte... Pe Griviţa însă, mă încadrasem la toartă cu Tudor George — Ahoe, şi cu faimosul Jenică Barbu, pe melcagurile agitate ale Cuşaridei, un land înedit din jungla Mamci Griviţa.

— Dar faimosul „Singapore”?

— L-am frecventat cu o asiduitate cotidiană: pe foame, pe ger, în nopţile caniculare ale Bucurestilor.

— Cine au fost, de fapt, senatorii singaporeni?

— Mulţi! Trebuie să-ţi dau de-a valma. Să zicem: Ghiţă Mărgărit, „cel cu un ochi sărit”, cum îl zicea Ahoe, apoi siluetele se învîlmăesc: Tudor Toşa, Teodor Pică, Petre Stoica, mai tîrziu Nişuta, „Ingerul cu ochi albaştri”, după care o liotă de tineri, ca Fănuş Neagu, Vintilă Ornaru, Ion Scroboreanu, Petru Vinţilă, George Paun, Octav Măgureanu şi foarte mulţi alţii, uitaţi cumva şi de mine, şi de viaţa foarte agitată a Capitalei...

cu IGOR GRINEVICI

DESPRE VIAŢĂ ŞI MOARTE

— Aşadar acest celebru „Singapore” capătă un profil de... academie a boemei?

— Da şi nu, deoarece în centru, pe Calea Victoriei, cumva peste drum de academia „Capşa”, se răsfaţa prestigioasa „Cafe de la Paix” — o puternică redută a boemei bucurestene, cu: actori şomeri, graficieni, poeţi, scriitori anonimi, ziaristi foarte promiţători, şi mari cirtitori, mulţi ca pîinea caldă, alţii înrăiţi de viaţă, ca faimosul C. Cristobal... O faună exotică, cu care ne-am făcut veacul, ca pe un stagiul obligatoriu...

— Sport făcut-ai, la viaţa dumitale?

— Fermecat de galele de box, în care-l apucasem pe Moşi Spacow, pe Lucian Popescu, pe Panaitescu-Zigolo, Cheo Morejon — am urcat şi eu în ring, ca modest amator, în sala de box a lui Jim Călinescu şi C. Nour, în demisolul Facultăţii de Drept. După care, pe „Federaţia” de la Şosea, am apucat şi eu fascinanta pepenoaică rugbistică... dăscălit la „Sportul Studenţesc” de marele Ascanio Daniian, cu nu mai puţin faimoşii fraţi George şi Tituş Ionescu, Bebe Manoilănu, Penciu, zis şi Alexandru cel Mare, deşi era măruntul... De altfel, Jean Giraudoux, şi el, la vremea tineretii, treisferturi aripă, zice: „Cine a cunoscut acest joc minunat în tinereţe, se simte intrat apoi pentru totdeauna într-o lume aparte”...

— Mai păşeşti nea Igore şi azi în acest univers?

— Cu regularitate şi pasiune, cu atît mai virtuos, cu cît, la cîtiva paşi de mine, se înalţă azi buturile, înalte ca nişte cartarce, ale stadionului „Parcul Copiului”...

— S-aude, c-ai fi şi membru al Uniunii Scriitorilor din România?

— Titular, din 1949, de la înflintare!

— I-auzi. Şi atunci ce scriitori jubeşti?

— Noi românii, avem aptitudinea de a năste genii! Îl divinizez pe Eminescu, pe Caragiale şi pe marele Bacovia... Ne-nnea Iancu i-a născut pînă şi pe japonezi, la Tokio, care s-au topit după Caşaven-cu, Dandanache, Bibicul şi ceilalţi...

— Presimţ că jubeşti teatrul?

— Cît pot şi eu. Într-o zi, eram la Televiziune, unde întemeiasem cu Tudor Vornicu „Telepionezele” mele întepătoare. La o conferinţă de presă, acolo, Jean Louis Barault a fost întrebare de un gazetar cam guguştiuc, ce crede despre Teatru! Marele artist a zîmbit... Clorodont, repetînd întrebarea, Teatrul este... este Justiţia, Dreptatea, cred eu...

— Mai departe?

— Afîindu-mă, într-o vară la Sinala Ieprozerie, la o asa-zisă Casă de creaţie, l-am cunoscut, împrietinîndu-mă, pe autorul „Gaiţelor”, nenea Dandu Kirijescu, Laura la ultima sa comedie, cînd

într-o bună dimineaţă, a coborît din vîlă strălucînd de bucurie: sint la final! Am reuşit să-l aduc pe toţi eroii laolaltă, ca pe muşte, la farfuria cu miere! Mare lucru, pentru un final... M-a obsedat declaraţia acestui mare dramaturg...

— Şi te-ai apucat şi dumneata?

— Cu infinite emoţii şi mari palpitări nocturne... Am cîoplit, la debut, o comedioară, uşor pirandeliană, ca un joc de vacanţă maritimă: „MASCA LUI NEPTUN”. Comedia mi-a făcut surprize cumplite: s-a jucat de 300 de ori în Bucureşti, în 17 teatre din ţară, apoi în trei ţări: Letonia, Cehoslovacia, şi în Germania — producînd, în afară de bucurii, şi o groază de gologani, pe care, cum i-am luat — aşa i-am şi dat! crezînd că Dumnezeu mi-a pus mina în cap, şi că m-a şi uns dramaturg de succes.

— Şi nu te-ai dus mai departe?

— Ba, da! Cu peripeţii, cu opintiri, cu icnituri spectaculoase, mi s-au mai prezentat încă cinci piese, dintre care una cu o inspirată muzică a lui Aurică Girovcanu: „Domnişoara din Sighişoara”. Marea şi sincera bucurie a fost însă că, datorită unui rol încredinţat lui Hristu Nicolaide, acesta a devenit Artist Emerit, fapt pe care nu l-a uitat pînă la... moarte.

— Azi mai scrii teatru?

— Am scris, cît am putut de bine, tragică „Domnişoară SISIF”, pomenind de nemuritoare Edith Piaf... Tot aştept şi aştept s-o văd şi pe scenă... În prezent, cîoplesc la o comedie satirică, care surprinde ultimele zile ale Odiosului — şi primele zile ale lui Ilescu, la care am şi început să rid, deocamdată, singur, cu lacrimi dulci şi strepezite...

— Cu starostele vostru de azi Mircea Dinescu cum te ai?

— Mircea Dinescu e te de mult, un admirabil poet modern: inteligent, ironic, cu accente de cinism amar, sentimental, foarte versatil şi îndeajuns de neasemănător cu nimeni! Îl iubesc de mult de cînd nici nu vîca că s-ar face prima peste comuna furtunoasă a scriitorilor. Cînd aştepta sabie a „Securitaţii” atîrna pîrsivă deasupra capului lui şi a familiei sale dulci şi cosmopolite, cînd îl înflînşam, pe stradă, îl pupam şi-l îmbrăţişam cu o ostentaţie inflamantă. Azi, îi reproşez excesul de timiditate, şi-l penalizez, aproape săptămînal, cerîndu-i împrumuturi de la Fondul Literar, ca să simtă şi el că este vîtaf pesete scriitori, călărînd scaunul lui Z. Stancu şi al lui Beniuc, cel care stăpînea şase limbi şi ruseşte... Grozav mi se pare că Năzdrăvanul din Slobozia — nu seamănă nici cu neica Zaharia, nici cu nefericitul Demostene, nu-l nici Macovecu, dar nici Virgiliu Teodorescu. E mare lucru! În loc să fi luat un taxi, a preferat un tanc, care a tras pînă la scara Uniunii... E ceva!

— Regele ai, nea Igore?

— O grămadă. Că n-am scris mai acătării, să se fătească şi nevasta, sau mine, că n-am copii, care să-mi dea dureri de căpătîină, că n-am şi eu o colibă pe malul mării, de unde să fi privit, în zorii, soarele, iesînd ud din Mările Negre, dar cite şi mai cite nostalgii postume şi... tardive! Norocul meu este că eu cred în reîncarnare, şi data viitoare — las-pe mine, dacă nu v-o place!

— Hai, să te întreb şi despre moarte. Ţi-e frică?

— D-loc! Întrucît scriitori e nemuritori! Nu te-ai săturat de răspunsurile mele?

— Ba, să fiu sincer — cam da...

— Atunci, la buna vedere, sau — la revedere pentru totdeauna, Merçi, şi să vedem România Mare! Ura!

Dumitru Dinulescu

ermil rădulescu

vampirul

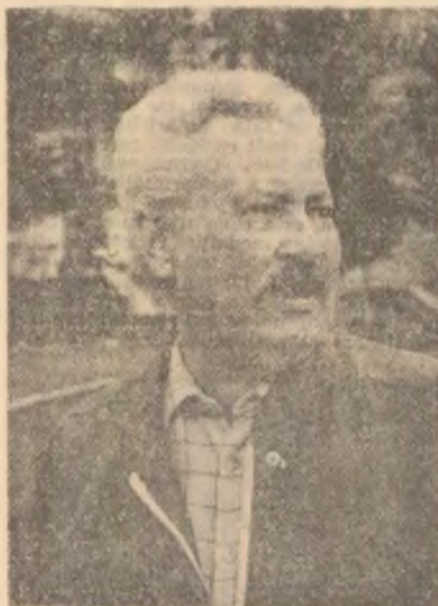
te-ai asezat tacticos
pe fotoliul
unde îmi invit prietenii
şi mi-ai cerut
insolent
să-ţi povestesc viaţa mea
adică
mi-ai cerut chiar viaţa
în două vorbe
ai spus
ca un rezumat al romanelor
din cărţile de şcoală
cu ce drept
inchizitorile
ţi-am replicat
atunci
m-ai privit
direct în inimă
sfredelitor
am strigat
vampirule
ţirziu însă

aflaseşi aproape tot
şi rideai fericit
de
neinsufleţirea mea

cu ochi de pisică

o
iată
bagheta fermecată
din boabe mici de orez
cu ochi de pisică
ating coaja
portelanului subţire
subţire
şi

iată
bagheta fermecată
scoate oul de aur
il desferecă
şi panglici negre
negre
se-ncolăcesc
corul intonează diafan
o
ştreang frumos
şi din butoiul de pulbere
se aude
fericit
pianul

cred
vai
că bagheta fermecată
stoarce
sucul dulce de zmeură
din guşa viperei.

reprezentăţia de gală

sînt la mina ta
dacă vrei
îmi arunci o privire
şi eu sar ca un ciine
să inhaţ
zăhărelul
dacă vrei
mă batjocoreşti
amintindu-mi

secunda trecătoare
gura de aer
pe care o sorb gîfîind

fiind al dracului
din fire
îmi răzibun umîlînţa
jucîndu-mi rolul
sirguincios
mă alint
strig pînă
asurzesc
clown bătrîn
spectacolul ţi-a intrat
în singe
îţi dă borşul pe nas.

leit motiv

grădina casei
dă spre cimitir
în dimineţile frumoase
deschid fereastra
şi respir somnul de veci
nucul bătrîn şi ponosit
adie o privire amară
nu-i vorbăreţ din cale-afară
ne înţelegem totuşi
şi cădem de acord
asupra destinului
il suspectez de mult
de înţelepciune
crengile cresc spre fereastră
şi dincolo de gard
împarte astfel poamele
egal

il ameninţ din fereastră
cu degetul
hoţule
ii zic
te pui bine
parşivule
cu lumea de apoi

tace.

Artele la echinocțiu

Salonul de primăvară al pictorilor și sculptorilor bucureșteni, patronat pentru a doua oară de Primăria Capitalei, este o manifestare al cărei scop nu este departe de ceea ce nu cu mult timp în urmă erau „Cintările României”. Parcursurile expoziționale uriașe, greu perceptibile chiar și pentru un ochi calificat, ilustrează fulgurant și abundant pulsul creativ al breslelor sculptorilor și pictorilor. Este un fel de a zice, întrucât atelierelor artiștilor și panorama anuală a personalelor sînt în măsuri să exprime mult mai convingător aceeași imagine. Un asemenea fragmentarium ridicat la puterea 300 (nu-

Aurel Nedel: „Portret de copil”

mărul aproximativ al expozanților selecționați) devine irelevant prin inconsistența celor mai multe dintre piesele oferite expunerii de artiștii înșiși. Dacă dăm la o parte secțiunea, lăudabilă, a invitațiilor de onoare, unde, de bine de rău, găsim prezențe marcante și bine reprezentate — Margareta Sterian, Popescu — Negrenl, Valentin Hoeflich, Ion Murariu, Ion Vlad, Marcel Guguianu, Florica Ioan, Grigore Minea ș.a. — restul expoziției păcătuiește prin supralicitarea reprezentării formale, de palmare, arareori dezisă de prestații concludente.

Sigur, este îmbucurător faptul că într-un astfel de context mai putem descoperi lucrări aparținând unor artiști ce nu mai dăduseră semnale publice cam de multă vreme: Romeliu Copilaș, C. Crăciun, E. Nicogolian, V. Șetran, Năpăruș, Napoleon Tiron, Bandac, Cilievici, Nedel, Hilohi, V. Neagu și mulți alții. Chiar dacă prin simpla lor prezență ei ne rețin atenția cu lucrări ce au mai fost și în alte expoziții anterioare!

Ceva rămîne limpede, totuși, și anume, cei ce-și iau în serios meseria, trind sistematic și conștiințioși la construcția propriei opere, susțin și în această ambianță eterogenă și absorbantă partituri remarcabile, ce se disting cu ușurință din masa amorfă care le inconjoară. Nu ne am așteptat să găsim la etajul al patrulea al Teatrului Național o expoziție eveniment, clădită pe contribuții numeroase și geniale deopotrivă, dar nu-i mai puțin adevărat că multe dintre lucrările aflate în acest

Salon de Primăvară puteau rămîne în atelierelor celor ce le-au furnizat, după cum alte lucrări, care și-au găsit locul

Eremie Profeta: „Pelași”

alci, din rațiuni care ne scapă, ar fi meritat o altă soartă.

Apoi, este greu de acceptat, stilistic vorbind și în virtutea unei arhitecturări coerente a unui asemenea salon de artă, tendințe atât de disparate, de diversificate, cum sînt cele din cuprinsul expoziției. Nici un expert n-ar fi reușit să panoteze cu discernămint și distincție profesională creații aparținînd atîtor orientări estetice. Nu știm ce îi împiedică acum pe organizatorii de expoziții de a iniția saloane distincte pentru adepții curentelor moderniste sau de a relua o idee concretizată îndată după revoluție, cînd „tinerimea artistică” s-a regăsit exemplar într-un salon de remarcabilă ținută! Altfel, ceea ce se petrece acum în acest salon echinocțial sfidează echilibrul acestei rostiri artistice de ansamblu, dominat de tendințele tradiționale, să le zicem. Or, fenomenul creativ în sfera artelor plastice este mult mai bine conturat în actualitatea noastră artistică decît lasă să se întrevadă acest salon. Nu imaginea unui babilon fără noimă trebuie să o impunem, altă vreme cît vocile care îl compun au, fiecare în parte, o personalitate bine conturată. Europenitatea artei

noastre plastice este amendată nedrept prin această neinspirată punere în pagină, care a stat la baza actualului salon de artă. Resursele artistice pe care ne bizuim astăzi sînt mult mai substanțiale pentru a ne îngădui conglomerate de acest gen, ce nu spun mare lucru nimănui!

Notăm ca fiind mult mai expresivă selecția sculpturilor, cu toate, că și în acest compartiment se păcătuiește prin apelul la o serie de exponate care au mai fost văzute în ultimii ani cu diferite prilejuri, prin galeriile bucureștene. Aici intervine, trebuie s-o spunem, și gradul de asumare conștientă a gestului artistic din partea fiecărui artist în parte. Organizatorii expoziției ar fi trebuit să-și impună mai răspicat punctul de vedere, dacă el va fi existînd, pentru a se evita repetările jenante, sărăcia ofertei artistice ce a stat la baza acestui salon, ca și a altora de aceeași factură? Altfel, o idee generoasă și necesară sub raport documentar, bilanțier, dacă vreți, este lesne de compromis. Ceea ce s-a și întîmplat. Pînă la echinocțiu de toamnă mai este puțin.

Corneliu Antim

muzica

Emphasis

Saxofonul a pătruns pe scena muzicii contemporane românești prin Daniel Kientzy. Succesul interpretului francez a fost deplin. I-au fost dedicate piese camerale și simfonice, au fost lansate noi comenzi. Se impusese astfel un instrument mai proaspăt timbral, venind dinspre zona muzicii „lejere”, dar dovedind, și prin complexitatea „familiei” sale, multiple resurse expresive.

Cvartetul de saxofoane „Emphasis” (Gilles Martin — „soprano”, Nicolas Prost — „alto”, Jean-Yves Chevalier — „tenor” și Nicolas Woillard — saxofon „bariton”) vine să confirme încă o dată amintirile calității. Și încă un fapt. Spiritul post-modern există, căci amintitul ansamblu se apropie de un public mai larg, propunînd, fără complexe, alături de muzici contemporane — teatru instrumental și jazz, și improvizație. Despre valoarea tehnică și muzicală a foarte tinerilor interpreți, vorbesc numeroasele premii obținute la Dijon, Metz, Lyon, la Concursul internațional U.F.A.M. etc.

Programul concertului susținut la sala Radio a debutat cu 2+2 (proporții pentru Emphasis) de Petru Stoianov, o piesă a densităților calme, cu acumulări de relief lente, poate nu tocmai suficient marcate față de „realitatea” partiturii, cu o anume „voluptate” a melodicului. O bună introducere în universul timbral (am simțit pe alocuri și „orga”) al insolitului cvartet.

„Opera de trei parale” de Kurt Weill ne stîrnește la început zîmbetul, apoi

acceptăm convenția, „naivitățile” ce se dovedesc a fi programatice și descoperim în ea un mozaic muzical simpatice, bine articulat, mergînd de la sarcasme stravinskiene, de la un „Bach” cu bași falși, cum ar spune Ștefan Niculescu, pînă la ritmuri de dans și atmosferă de cabaret.

Dave Brubeck (Blue rondo á la Turk) și Scott Joplin (Scott Joplin Portrait), două nume de primă mărime în jazz-ul contemporan, ne introduc în lumea frenetică a ritmurilor și stilurilor „retro”. Imaginație și rafinament armonic din care ar putea învăța, cu siguranță, și mai „subțirii” noștri compozitori de gen.

Alain Louvier ne propune în „Le jeu de sept musique” o excepțională schiță de „teatru instrumental”. O piesă spumoasă, cu dialoguri burlești, un fel de „gilceavă” a solistului (Nicolas Prost) cu tovarășii de ansamblu și care se încheie în culise cu un „unhappy-end” negru. Vă imaginați, cred. Din evarțet a mai rămas, pentru moment, doar un trio.

Pedro Iturralde face în „Aires Rumenos” o incursiune, nu prea inspirată, în lumea folclorului românesc. Mă simt pe undeva, pe la începutul secolului, în preajma junelui Ciprian. Ar fi de apreciat, oricum, buna intenție a autorului și gestul de curtoazie al invitațiilor francezi.

„Palimpseste de Couternon” de Liviu Dănceanu, m-a readus într-o lume mai familiară mie. Severă, dar nerefuzînd lirismul/cantabilitatea, modernă în liniile ei mari, dar post-modernă prin „pigmentul” ironic și o „nouă consonanță”. Demonstrația, deși cu siguranță că nu s-a vrut a fi așa ceva, ar fi că pot fi „recuperate”, cu talent, și unele zone ale modernismului (mă gîndesc mai ales la părțile „pointilliste”).

Un foarte optimist Jive for Five de Paul Nagle, încheie o seară muzicală mai mult decît agreabilă și de la care rămîn cu un singur regret, acela că publicul este din nou absent. Știu, e duminică, fotbal, sînt Floriile... Din programul de sală îmi zîmbesc Martin, Jean-Yves, cei doi Nicolas. Nu-i nimic, bătrîne, par ei a-mi spune. Poate altă dată...

Valentin Petculescu

parțial color

Inflația cîmpenească

În sfîrșit, Radu Cîmpeanu a dat lovitura. Nu în geamurile propriului sediu, care oricum, erau parte de ziua Unirii, adică pe 24 ianuarie, ca să fie pregătite pentru trecerea celor care dezavauu disidența convențională, ci mai ales la Televiziunea Română. A apărut aici, pe micul ecran, în ultima vreme, mai des chiar decît Marcel Emanat, încît eram tentați să credem că liberalii, după ce s-au agățat de guvern, iată, au escaladat și colina Cotrocenilor să știe tot privitorul pe unde se face politica înțeleaptă (?). Cocolul lor din unghi taie zări noi, fără ostentare, demonstrîndu-ne prin vorbe că-și odihnește stolul acolo unde nu-i este — doar lui — omenintată supremația. Nu-i nevoie de prea multe investigații să-ți dai seama că lepădarea asta, deloc surprinzătoare, nu-i explicația vreunei vanități, ci (după toate elementele pe care însăși televiziunea ni le-a oferit cu gingășie — oare ce întereze o poartă?) un exercițiu de umilință pe care Radu Cîmpeanu, vrea nu vrea, trebuie să-l parcurgă, altfel toată strategia sa de a mai păstra vreun fotoliu se va duce într-o zi pe apa sîmbetei. Se vede, de altfel, cu ochiul liber că revolta lui Radu Cîmpeanu e îngrădită. De fapt, i se dă lesă atît cît trebuie. Precipitarea și inadvertențele scenariului trădează multe rupturi și incompatibilități chiar la nivelul puterii, acolo unde este alimentată și susținută această disidență suprave-

gheată. Cehia acesteia pare să ne-o fi dat chiar Claudiu Iordache, a cărui moțiune a fost stopată — atenție! — chiar de purul (!) și intolerabilul (!) Radu Cîmpeanu. Liderul săgetat vede în Convenția Democratică o formă mascată de totalitarism, fiindcă, doamne, dumnezeule, nu admite și alte puncte de vedere, adică al domniei sale, pentru a fi aruncați peste bordul navei opoziționiste udemeristii și pachisții, ca și cînd nu și acestia au avut un rol hotărîtor în alegerile locale. După ce te-ai folosit de unele partide, e drept, mai restrînse, acum vrei tu să le dictezi mișcarea, altfel zis, să-ți joace după cum le cînti. Păi unde-i dictatura sugerată în inflația cîmpenească de pe micul ecran?

Apoi, mai este ceva care bate la lumina zilei ca putregaiul în întuneric: consonanța intereselor. Teama puterii: că opoziția unită va însemna un pericol real pentru detronarea ei se conjugă cu temerea domnului Cîmpeanu că, alături de Nicolae Manolescu, într-o dispută prezidențială, nu poate fi decît viorea a doua. Se înțelege, astfel că, din două necazuri, liderul săgetat aspiră spre cel mai puțin ienant. Toate manevrele cîmpenești de pînă acum — intrarea în guvern, împingerea în față a unor oameni descalificați, spargerea Convenției Democratice — trădează nu numai versatilitatea sa, ci și impunerea unor decizii care, de fapt, i se transmit: era să zicem, cu limbă de moarte. Pe fază, ca în puține rînduri, televiziunea noastră a sancționat prompt diversiunea creată cu ocazia unui miting al opoziției, aducînd în prim plan — insistînd chiar — guoaiile liberale. Oricum, mal de vreme sau mai tîrziu ele tot ar fi ieșit la suprafață. Căci, în fața alegătorilor teferi, care au votat și aplaudat Cehia, verticalitatea liberalilor de la vîrf se citește în statura domnului I. V. Săndulescu, omul care-i legat trup și suflet de doctrina cîmpenească.

Mar'us Tupan

ODISSEAS ELYTIS: Elegia de la Gröningen

Baronului von Hardenberg, in memoriam

Păduri ale Renaniei oprite înăuntrul meu amar
de vreme în urmă
Și-acum din nou ca dintr-un con de vinătoare
pornite
Herburi și arbori genealogici pe cari copil de
doisprezece ani fără să vreau eu le descopeream
Es war der erste einzige Traum Söfchen la tine
mă gindesc
De parcă încă te-aș vedea rătăcind pe sub
copaci în alee
Ori la răstimpuri ridicind cu băgare de seamă
în lumină
O țandără albăstrie de rocă vristată, și atunci
Toate irizatele ore ale anului prind cu zumzet
A se roti în jurul creștelui meu (Privirea-mi
Fără încetare ținută la punctul luminos din centru)
Astfel încit iar să se facă astăzi și să fie
Nouăsprezece Martie una mie șapte sute nouă-
zeci și șapte.
Prima îndrăzneală aceasta. Și a doua: să te
cobor de pe crucea numerelor nopții

9 : călare sosește acela care va adormi în piep-
tul tău ingerul
10 : cu mii de mici pilni lila iedera, năpădește
uși și ferestre
11 : greu, cerul atiră mai jos decit hornurile
12 : culcușul tău se lasă într-o latură
13 : ridică val de-al treilea ursita
14 : și fără tine Primăvara în subpăminturi im-
pinge înainte plante roditoare
15 : cum se mai fugăresc pe dedesubtul ierbii
apele !
16 : auzi, auzi cit e de frumos ! Și vezi, vezi încă
ceva !
17 : privit prin crăpătura sufletului tău și mai
frumos arată acum mormintul
18 : din clipă în clipă sosește vintoasa cea mai
neagră a pletelor lsidei
19 : atit de întins, văzduhul și atit de strimt pă-
mintul doar pentru doi oameni.

Invitație la o lectură paralelă

În Elegiile Pietrei Dinafară (Atena, 1991), ul-
tima capodoperă elytiană, a cărei apariție, în lu-
na noiembrie, a coincis cu a optzecea aniversare
a poetului, cel care a celebrat ca nimeni altul
simbolul vital, monarhic și suveran al Soarelui,
întreprinde o surprinzătoare și la fel de măies-
trită explorare a regnului umbrei și al nopții.
Nu e de mirare că, pentru aceasta, el recurge
la „asistență“ citorva din marile figuri ale ro-
mantismului „nocturn“, precum Novalis, Hölder-
lin, Blake și Dionysios Solomos : poezi dintotdea-
una de căpătii ai lui Elytis, cărora el le aduce
cu prilejul respectiv și omagiul său creator.
Transcriu mai jos, în traducere, „Elegia de la
Gröningen“, invitind cititorul român să o par-
curgă în paralel cu al treilea „Imn către Noap-
te“ al lui Novalis. Pentru a facilita această ope-
rațiune, în note ofer câteva puncte elementare de
reper pentru detectarea „intertextualității“ pro-
nuse.

Mici daurite zburătoare prunci răsufării tale se
văd încă
Roind deasupra lespezii iar noaptea jucindu-se
cu luna
Însă cel care ca un sculptor de sunete compune
muzica din depărtate constelații
De-i noapte de-i zi tot muncește. Ce do-uri
cenușii, ce sol-uri violete se ridică
În aer. Încit și cele mai sacerdotale stinci la ase-
menea plinset se-nchină
Și arborii cei mai păsărești silabe de netălmăcitate
frumusețe
Mărturisesc. Că dragostea nu-i aceea ce știm și
nici aceea care magii zic că este
Ci viața de-a doua ce rană nu cunoaște în veac
de veac.
Vin' timp primăvăratec. Doar ești părtași la vină.
Te uită :
Ce verde adînc acum acoperă umerii ei

Și el cum o privește ! Cum după ce cu greu a
răzbătut
Prin codrii de floare o ceață mov îi înșfăcă și-i
ridică în aer
La mijloc de Mai acestea au vrut zeii să se
întimple
Și altele de care n-am știintă. Dar dacă lucrurile
au luat o întorsătură nenorocoasă
De atunci învățăminte mari am tras. De vreme ce
De cînd copil de doisprezece ani v-am cunoscut
ați devenit pentru mine
Păduri ale Renaniei, riuri din văi, calești, cavaleri
și curți cu adăpători și frontoane

Zilnica pagină dintii a după-moșții.

1990

NOTE :

Gröningen : castel din Thuringia, unde Novalis a
întîlnit-o pe a sa „Beatrice“, pe nume Sophie von
Kühn, la 17 noiembrie 1794, cînd tînăra fată avea doar
12 ani.

Baronul von Hardenberg : Georg Philipp Friedrich,
Freiherr („baron“) von Hardenberg, era numele „lu-
mesc“ al poetului.

Es war der erste... : „A fost cel dintii și singurul
vis“ (Hymne an die Nacht III, în românește de Ale-
xandru Philippide).

Söfchen : diminutiv de la Sophie.

Nouăsprezece Martie... : Ziua morții Sophiei, cu care
Novalis se logodise în martie 1795.

9... : Secvența ce urmează, numerotată de la 9 la 19,
transcrie zi cu zi ultima fază a bolii fatale ce a răpus-o
pe Sophie von Kühn, la vîrsta de 15 ani.

La mijloc de Mai... : La 13 mai al aceluiași an, No-
valis face o vizită la mormintul iubitei. În jurnalul său
citim următoarele : „Seara am fost la Sophie. Indes-
criptibilă bucurie — fulgerătoare momente de entuzi-
asm — am suflat și mormintul a zburat departe, ca
praful — veacurile erau clipe — simțeam prezența ei
— am dobîndit credința că ea va trebui să meargă
veșnic înaintea mea, călăuzindu-mă“. Din această sce-
nă de extaz s-a născut, fără doar și poate, cel de-al
treilea „Imn către Noapte“.

Prezentare, traducere, note :
Victor Ivanovici

«ORICE OM CARE ȘOVĂIE GREȘESTE»

Rep. : Trățiți într-o lume, din multe
puncte de vedere, spectaculoasă. E
acolo, în America Latină, o societate
de consum, altfel decit, să zicem, în
Europa, cu legi aspre și convulsii so-
ciale surprinzătoare. Ce poziție capătă
scriitorul în astfel de condiții, în Bra-
zilia, unde locuiți ?

I. G. : Lumea în America de Sud și
în Brazilia, în mod special, este o lume
care e orientată pe idei clasice și cu-
noscută ale capitalismului, care e de
multe ori dominat de un capitalism
sălbatic. Asta înseamnă că este o lume
determinată de legea cererii și a ofer-
tei, de inițiativa particulară și este un
sistem în care nu există subvenții, din
partea statului. Subvenții există din
partea unor întreprinderi care decid
din cînd în cînd să facă activități co-
merciale și o activitate paralelă cultu-
rală ca să creeze o imagine de institu-
ții participative. Profesia de scriitor
este o activitate din a cărei remunera-
ție cel care o exercită trăiește. Cîști-
gurile pe care un scriitor le are sînt în
cea ce privește cărțile exclusiv prove-
nite din drepturile lui autorale. Ele
reprezintă atît de puțin încit imensa
majoritate a scriitorilor are alte ocupa-
ții principale.

Rep. : De la o zi la alta, de la o
ună la alta apar și se destramă alian-
te politice, se ivesc prooroci și se dez-
văluie nulitatea anumitor persoane.
Une literatură sudamericană pasul cu
oate aceste modificări sociale și po-
litice aproape insesizabile ?

I. G. : Literatura sudamericană este
un concept foarte generic. Literatura
braziliană are și ea un caracter gene-
ric. Dar să vorbim de scriitorul brazi-
lian. Scriitorul brazilian dacă are ca
deed preponderentă să fie un element
participativ la modificările sociale in-
cente ale unei societăți, fără îndoială
ă el își manifestă influența. Dacă el
crie cu ideea de a fi pomenit de
posteritate este liber să încerce, dar
 greu va găsi un editor pentru că legă-
ura între scriitor și public este făcu-
ă printr-un alt profesionist care este
ditorul. Editorul este un impresar al
ărui produs este un articol care se
heamă cartea. Fără o rentabilitate
u există posibilitatea de a se tipări
ărți. De aceea eu spun că există dife-
ență între propagandă și marketing.

Interviu cu dl. ILIE GILBERT (Brazilia)

M embru al Uniunii Scri-
torilor din Brazilia, profesor-doc-
tor la Școala Pós-Graduada de
Ciências Sociais din Sao Paulo,
domnul Ilie Gilbert s-a aflat zi-
lele trecute în vizită la Uniunea
Scriitorilor din România, în ve-
derea stabilirii unor contacte
culturale între cele două uniuni
de creație. Am profitat de pre-
zența distinsului oaspete pentru
a-i adresa câteva întrebări.

Propaganda este ceea ce producătorul
dorește să comunice consumatorului
potențial asupra calităților produsului.
Marketing este un proces invers. Este
ceea ce consumatorul poate să infor-
meze producătorul asupra a ceea ce
consumatorul trebuie să aibă. Scriito-
rul care știe să scrie pentru marea ma-
joritate a consumatorilor va fi un
scriitor de succes. Scriitorul va fi clar
și vădit declarat element care aparține
societății capitaliste și sistemului de
lege a cererii și ofertei. Există în Bra-
zilia editori, atit de consacrați și de o
forță economică indiscutabilă care, prin
propria lor atitudine, cu caracter inte-
lectual, individual, decid proporția de
cărți cu care au rentabilitatea asigura-
tă. Asta le menține și le ridică consi-
derația în fața opiniei publice.

Rep. : În operele marilor creatori de
pe continentul în care trăiți, am luat
cunoștință despre realitățile unei lumi
care este într-o continuă reasezare și
reordonare. Unii dintre acești scriitori
chiar au fost gata pregătiți să conducă
destinele unor națiuni. Vi se pare po-
trivită calea lor de manifestare ?

J. G. : Lumea în continuă tendință
de a se reaseza ca să formeze o societate

stabilă este o caracteristică nu numai a
Americii de Sud, dar și a întregii lumi.
Cînd se spune că lumea din America
trebuie reorganizată asta nu înseamnă
implicit că lumea europeană e organi-
zată. Lumea europeană e organizată
așa cum totdeauna a fost în ultimele
secole. O succesiune aproape neîn-
ruptă de războaie. Acum apare ca un
steag foarte frumos comunitatea euro-
peană economică, dar asta nu elimină
pentru totdeauna și într-un mod ca-
tegoric conflictele. Poziția unui om de
litere gata să abordeze o poziție de li-
der politic este perfect normală deoare-
ce noi observăm că nu numai oameni
letrați dar și artiști de cinema au fost
președinți de state, nu o dată, ci de
mai multe ori. Nu văd de ce un artist
al scrisului nu poate să fie.

Rep. : Trebuie ca scriitorul să parti-
cipe efectiv la viața societății ? Are el
mai multe virtuți politice decit, să zi-
cem, un medic, un inginer ? Ce-l par-
ticularizează pe acest scriitor și ce-l
dezavantajează ?

J. G. : Atit scriitorul, medicul, omul
care nu are de lucru, cit și profesorul
universitar, niciodată nu trebuie să în-
ceze de a fi cetățeni ai țării din

care fac parte. A fi cetățean înseamnă a
fi un element participant. Sîntem toți
pentru un avion care zboară și în care
noi nu avem o individualitate exagera-
tă ca în momentul în care mie mie
cald și vreau să deschid fereastra.
Avionul explodează în momentul în
care deschid fereastra. Eu fac parte
dintr-un grup. Ca scriitor, nu fac mai
mult parte dintr-un grup.

Rep. : Noi, românii, sîntem încă în-
tr-o perioadă de tranziție care ne va
duce îndubitatil spre lumea care ne
așteaptă cam de multă vreme. Cit de
mult credeți că trebuie să se implice
creatorul român în destinul politic al
țării sale. Greșeste el dacă șovăie ?

J. G. : Orice om care șovăie greșește
! Dacă omul modest văzînd un foto-
liu se gîndește : „uite, eu șovăi, poa-
te nu sînt destul de pregătit, poate tre-
buie să mă mai pregătesc încă“, poate
sînt alții mai pregătiți decit mine“ și
în timp ce el are aceste șovăieli trece
pe acolo, întimplător, văzînd un foto-
liu gol, un alt cetățean, care nu are
nici un fel de pregătire, dimpotrivă,
care are o pregătire bazică negativă,
care este un om nociv societății, vă-
zînd fotoliul gol și cu unu sau doi sau
trei modești șovăielnici în jurul foto-
liului, el zice : „îmi dați voie, vă rog“
și se așează, căpătăm lideri care au
ocupat fotoliile din cauză că modeștii
și șovăielnicii au avut complexul de
inferioritate. Tranziția României către
lumea așa-zis liberă, e tranziția nu nu-
mai a României ci și a românilor, pen-
tru că o țară este formată din cetățe-
nii ei. Mă refer în mod clar la faptul
că noi avem aici o societate de 23 mi-
lioane de știutori de carte. Politicienii
vor beneficia în categoria lor de per-
manenți candidați ca să obțină voturi
și vor promite progresul în unități de
timp individual. În măsura în care ei
vor reuși să fie persuasivi, vor obține
voturile și cred că în unități de timp
individuale se va reuși să se perfecțio-
neze total această tranziție.

Interviu realizat de
Marius Tupan

DINO BUZZATI

MANTAU

„Mai bine nu, măicuță. E-un om ciudat, e în stare să plece valvirtej.“

„Da' cine-i omul ăsta? De ce te-ai întovărășit cu el? Ce vrea de la tine?“

„Prea bine nu-l cunosc“ zise el încet și grav. „L-am întâlnit în timpul călătoriei. A venit cu mine, asta-i tot.“

Părea că dorește să schimbe subiectul, părea să se rușineze de discuție. Iar măicuța, ca să nu-l supere, vorbi imediat despre altceva, dar de pe chipul ei duios lumina dinainte începea deja să se stingă.

„Ascultă“ zise, „închipuie-ți ce-o să facă Marietta când o afla că te-ai întors? Te gîndești cum o să sară-n sus de bucurie? La ea voiai să te duci acu?“

El se mulțumi să zîmbească, mereu cu aerul cuiva care-ar vrea să fie vesel dar nu poate, din pricina unei poveri ascunse.

Măicuța nu izbutea să priceapă: de ce rămânea pe scaun, aproape trist, ca în acea zi îndepărtată a plecării? De-acuma se-ntorse, cu o viață nouă înainte, cu un șir neșfîrșit de zile libere de orice griji, alătea seri frumoase laolaltă, un riu nesecat care se pierdea dincolo de munți, în oceanul anilor viitori. Gata cu nopțile de spaimă când în zare țigneau fulgere de foc și se putea închipui că și el era acolo, lungit la pămînt, țepăn, cu pieptul străpuns, printre rămășițele însingurate ale măcelului. Se-ntorse, în sfîrșit, mai bărbat, mai frumos, și ce bucurie pe Marietta. Peste puțin avea să se-mpriă-văreze, urmau să se cunune la biserică, într-o duminică dimineața, în sunet de clopote și jerbe de flori. Atunci de ce ședea pierit și cu gîndul aiurea, de ce nu mai rîdea, de ce nu-și istorisea bătațiile? Dar mantaua? De ce și-o ținea strînsă pe sine, deși era atît de cald în casă? Poate fiindcă, dedesubt, uniformă îi era ruptă și plină de noroi? Dar față de măicuța lui, cum putea să se rușineze de măicuța lui? Chinurile păreau să fi luat sfîrșit, și cînd colo, iată numaidecît o nouă îngrijorare.

Cu chipul ei blind lăsat nițel pe umăr, îl privea stăruitor, cu neliniște, atentă să nu-l supere cumva, să-i ghidească numaidecît orice dorință. Dar poate era bolnav? Ori pur și simplu sfîrșit, de-atîtea încercări? De ce nu vorbea, de ce nici măcar nu se uita la dînsa?

Drept e că fiul nici n-o privea măcar, dimpotrivă, părea să-l ocolească privirea, de parcă s-ar fi temut de ea. Iar în vremea asta cel doi frațiori îl contemplau muți, cu o stînjeneală curioasă.

„Giovanni“ murmură ea, nemaiputîndu-se stăpîni. „Ești aci în sfîrșit, ești aci în sfîrșit! Așteaptă, acușica îți fac cafeaua.“

Dădu fuga la bucătărie. Iar Giovanni rămase cu cei doi frați atît de micuți față de el. Nici nu s-ar fi recunoscut măcar unul pe altul dacă s-ar fi întâlnit pe uliță, ce schimbare în numai doi ani. Acum se priveau pe rînd, în tăcere, fără să afle cuvinte, doar din cînd în care zîmbeau tustrei deodată, ca dintr-un legămînt vechi niciodată uitat.

Și uite-o pe măicuța înapoiindu-se, uite cafeaua fumegîndă lingă o felie frumoasă de plăcintă. El goli ceașca dintr-o sorbitură, mestecă anevoie plăcinta. „Cum așa? Nu-ți mai place? Cîndva te dădeai în vînt după ea!“ ar fi vrut să-l întrebă măicuța, dar tăcu, să nu-l stingerească.

„Giovanni“ îi propuse ea în schimb „nu vrei să-ți revezi odaia? Ai un pat nou, știi? am pus să se vîruiască pereții, o lampă nouă, vino să vezi... dar mantaua aia, tot nu ți-o dai jos? ... nu simți cît îi de cald?“

Soldatul nu răspunse, dar se ridică de pe scaun, pornind spre încăperea de-alături. Mișcările lui aveau un soi de încetinelă greoaie, de parcă n-ar fi avut douăzeci de ani. Măicuța fugise înainte să deschidă larg obloanele (dar pătrun-

Florin Calafeteanu : „Tărm I“

se numai o lumină cenușie, cituși puțin veselă).

„Ce frumos!“ făcu el fără prea mult entuziasm, odată ajuns în prag, la vîntul care se mișca pe pereții albi, toate astăzi proaspete și curate. Dar, cum măicuța se aplecă să netezească învelitoarea pe pat, și aceea nouă-nouă, el își odîrni privirea pe umerii ei plătîni, o privire negrăit de tristă pe care nimeni n-o putea zări. Anna și Pietro se află într-adevăr, în spatele lui, cu fețișoarele radioase, așteptînd o scenă grozavă de voioșie și surpriză.

Cînd colo, nimic. „Ce frumos! Măicuțo, repetă, știi?“ repetă el, asta a fost totul. Își învîrtea ochii în îngrijorare, ca unul ce dorește să curățească o discuție dureroasă. Dar mai ales pe vea din cînd în cînd, cu vîdită încercare, pe fereastră, la gîrdulețul de lemn verde îndărătul căruia o siluetă se plimba încet de colo-colo.

„Ești bucuros, Giovanni? ești bucuros?“ întrebă ea, nerăbdătoare să-l vîruiască. „O, da, e foarte frumos“ răspunse fiul (dar de ce se încăpățîna să nu-și dea jos mantaua?) și zîmbea departe cu mare căznă.

„Giovanni“ imploră ea. „Ce ai? ai, Giovanni? Tu-mi ascunzi ceva, ce nu vrei să spui?“

El își mușcă buza, părea că nu se putea pune în gît. „Măicuță“ răspunse după un răstimp, cu voce albă, „măicuță, de-acum trebuie să plec.“

„Trebuie să pleci? dar te-ntorci rîndu-măidecît, nu? Mergi la Marietta așa-i? spune-mi adevărul, mergi la Marietta?“ și încerca să glumească deși o muncea neliniște.

„Nu știu, măicuță“ răspunse el același glas reținut și amar; și în vremea asta se-ndrepta spre ușă, își lăsa din nou șapca îmblănită „nu știu dar acum trebuie să plec, cel de cînd m-așteaptă.“

„Dar te-ntorci mai tîrziu? te-ntorci în două ceasuri ești înapoi, așa-i? să-i chem încoace și pe uncheșu? Gîndu-și cu mătusa, închipuie-ți ce sărbătoare și pentru ei, încearcă să vii olecuță devreme de prînz...“

„Măicuță“ repetă fiul, ca și cum îi rugat-o fierbinte să nu mai spună nimic, să tacă, să se-ndure, să nu se sporească chinul. „Acum trebuie să plec, cel de colo m-așteaptă, aia și așa prea răbdător.“ După care o vălui într-o privire care-ți rupea inimă.

Se apropie de ușă, frațiorii, încă înțepiți, se lipiră de el și Pietro ridică pulpana a mantăii, să afle cum era brățat pe dedesubt frate-său. „Pie Pietro! hei, ce faci? dă-i drumul, Pietro!“ strigă măicuța, temîndu-se Giovanni o să se-nfurie.

„Nu, nu!“ exclamă și soldatul, observînd gestul băiatului. Dar era de-acum prea tîrziu. Cele două pulpane de pe braț avurii se întredeschiseră pentru clipită.

„Oh, Giovanni, copilul meu, ce ți-ai făcut?“ biigui mama, acoperindu-și fața cu mîinile. „Giovanni, dar ăș singe!“

„Trebuie să plec, măicuță“ repetă pentru a doua oară, cu o tărie dispartă. „L-am lăsat deja s-aștepte des La revedere Anna, la revedere Pietro rămas bun măicuță.“

Ajunsesse deja la ușă. Ieși ca dus de vînt. Străbătu grădina aproape în galop, deschise porțile, doi cai porniră galop, sub cerul cenușiu, dar nu cîștară, nu, ci peste finețe, în sus, cîștară, înspre munți. Galopau, galopau.

Iar atunci măicuța în sfîrșit pricepu un gol imens, pe care veacuri întîmplătoare nu l-ar mai fi putut umple vreodată se deschise în inima ei. Pricepu ce era mantaua, tristețea fiului și mai ales cine era misteriosul individ care se învîrtea de colo-colo pe drum, în așteptare, cine era personajul acela sîmbat, chiar prea răbdător. Atît de milos și răbdător încît să-l însoțească pe Giovanni pînă la vechea căsuță (înainte să-l lua cu dînsul pentru totdeauna) să-și poată saluta mama; încît să aștepte minute în șir dincolo de gînd în picioare, el, stăpînul lumii, în pragul drumului, ca un cerșetor înfometat.

În românește de
Anca Domnica Iile

